

Безвладдя - шлях до катастрофи

З виступу Президента України Л. М. Кравчука
на сесії Верховної Ради України
15 червня 1993 року

Обстановка, що виникла, є надзвичайно складною. До неї прикута загальна увага, і не тільки в Україні, а й за її межами. Тому що йдеться про те, чи зможе Верховна Рада, чи зможе Президент, чи зможе народ України вийти гідно, з честю з тієї кризової ситуації, яка склалася у нашому суспільстві. В історії народів були випадки, коли справді було потрібно проявити найвищу мужність і вирішити проблему так, аби залишитися в історії людьми мудрими. В зв'язку з цим я хочу викласти свою точку зору стосовно шляхів виходу з нинішньої ситуації. Мені б хотілося акцентувати вашу увагу принаймні на трьох обставинах.

Перша. Будь-які найгостріші проблеми ми можемо вирішити і, як я зрозумів з вчорашніх виступів, цю думку поділяє переважна більшість депутатів, коли будемо керуватися Конституцією і Законом. Це є гарантією того, що не буде дальшого загострення політичної кризи, що ми не прийдемо до силової конфронтації. Саме силової.

Друга. Наші дії мають бути спрямованими на збереження держави, основ державності, незалежності. Можуть бути різні точки зору і позиції, якою має бути саме ця держава. І вирішувати це - невід'ємне право народу, парламенту. Але слід зберегти державу, як державу українську, незалежну. Ми повинні зберегти мир і спокій в нашому суспільстві - це друге, найбільше і найважливіше завдання. яке ми маємо вирішити, шукаючи шляхи виходу з політичної і економічної кризи. Адже безвладдя - це прямиий шлях до загальної катастрофи.

І третє. Звичайно, треба взяти найрішучіших заходів, зробити найсміливіші кроки, щоб зберегти економіку, не дати їй остаточно зруйнуватися, соціальне захистити людей і рухатися вперед.

Ось такі три визначальні, з моєї точки зору, моменти. Ми маємо увесь час тримати їх в полі зору для того, щоб нас зрозумів народ України, зрозумів світ. Тільки тоді люди з повагою поставляться до тих, хто нелегко починав у цьому залі, але, коли складалася надзвичайна ситуація, то вистачало мудрості, сміливості і рішучості водночас для цивілізованого розв'язання складних проблем.

Я хочу висловити свою точку зору щодо референдуму про довіру і Верховній Раді, і Президентіві.

Вчора тут велась розмова про те, що є юридичні складнощі, особливо пов'язані з референдумом про довіру Президентіві. Вони витікають з Конституції та чинного законодавства. Тому Верховна Рада думає над тим, як вийти з цієї ситуації.

Спочатку про Верховну Раду, потім про Президента.

Візьмемо проблему референдуму про довіру Верховній Раді. Коли це питання порушувалося, то брали за основу російський варіант. От в Росії відбувся референдум. Крім підтвердження курсу реформ і довіри Президентіві нічого, власне, не змінилось. Всі владні структури як діяли, так і діють. Конфронтація як була, так і залишилася. Уявіть собі, ми також провели відповідний референдум. Які його конституційні і правові наслідки? Треба знову починати з прийняття закону про вибори і призначати вибори. Отже, якщо Верховна Рада сама вирішить питання про вибори, то це буде найкоротший шлях. Але для того, щоб провести вибори, ясна річ, потрібно прийняти необхідні закони. І ні в кого немає сумніву, що вони мають бути демократичними, відкрити новий етап в житті нашого суспільства. Адже, як неодноразово говорили з трибуни Верховної Ради народні депутати, всі нинішні владні структури є тимчасовими на перехідний період. Сьогодні до їх зміни ми вже і політично, і морально підготовлені.

Таким чином, найбільш реальна пропозиція - це прийняти закони і провести вибори до місцевих Рад та до Верховної Ради. Я думаю, що це шлях не лише короткий, а й справедливий. Він не потребує референдуму, який, окрім усього іншого, коштуватиме платникам податків дуже дорого.

Тепер щодо Президента. В Конституції немає положень про те, що Верховна Рада приймає рішення про такий референдум безпосередньо. Вона може зробити це тільки за ініціативою населення. Я пропоную знову-таки короткий шлях.

Справді, працювати в умовах постійної конфронтації між різними гілками влади, коли йде перетягування каната то в один, то в інший бік, надзвичайно непросто і важко. Від цього найбільше страждає народ. Тому я, користуючись правом законодавчої ініціативи, пропоную прийняти рішення згідно діючого законодавства про вибори до Верховної Ради і одночасно визначитись з питанням про проведення референдуму щодо довіри Президентіві України.

Може ця пропозиція не повністю вписується у законодавчі норми. Проте треба знайти відповідний правовий механізм, щоб у цій складній ситуації діяти рішуче і швидко.

Ще одна деталь. Я хочу, щоб ви зрозуміли: тут немає підстав для якихось сумнівів. Приймається рішення Верховної Ради, референдум проводиться разом з виборами, і на цьому все завершується. Буде підтримка - продовжимо працювати, не буде, значить нас змінять інші люди. Слід також зазначити, що яке б рішення не

прийняв народ, всі владні структури повинні напружено працювати.

Далі. Вчора на пленарному засіданні народний депутат О.Мороз вносив пропозицію про винесення на референдум таких питань: "Куди йдемо?", "Як йдемо?", "Що будемо?". Я думаю, що в цьому є потреба. Слід визначитися справді щодо характеру влади, її структури, чи потрібен інститут президентства, чи може обійдемося без нього. Це також реальна постановка питання. Референдум можна провести в січні 1994 року, або, скажімо, в грудні 1993 року. Якщо народ висловиться за скасування інституту президентства, тоді Президент, природно, втратить владу. І тоді вже референдуму про довіру просто не потрібно.

Тобто є, я повторюю, найкоротші шляхи розв'язання цих питань. Без загострення і швидко. Тому що люди і не лише шахтарі, справді чекають нашого рішення. Прийняття рішення в запропонованому мною контексті могло б задовольнити поставлені вимоги і спрямувати нашу роботу в конструктивне русло. Нам дуже потрібен час для вироблення законів, і тому я просив би розглянути мою ініціативу, проголосувати за відповідне рішення і зняти це питання з порядку денного. Народ зрозуміє нас і буде ставитися з повагою. Якщо ви продумаєте всю логіку моїх пропозицій, то зрозумієте, що вони є реалістичними і відповідають нинішній ситуації.

Не буде також загострення у Верховній Раді, коли почнеться внесення змін до Конституції. Адже йдеться про досить серйозні речі, про початок нового етапу в нашому житті. Етапу взаємопорозуміння з народом, і ми повинні добре працювати для того, щоб народ зрозумів, що ми щиро хочемо щось зробити.

Ми не маємо права залишити наступній Верховній Раді, Президентові зруйновані вщент основи економіки, зруйноване духовне життя.

Насамкінець хочу сказати, що як політик, як людина, я маю право сам вирішувати свою долю, виступати з ініціативою щодо своєї посади, піклуватися про своє політичне обличчя. І я не хочу, щоб окремі депутати порушували мої особисті права своєю надмірною турботою. Мене обирав народ, і тільки йому я підзвітний.

Урядовий кур'єр. - 1993. - 17 червня. - С. 1, 3.